

HERKÜL MİLLAS

3 Temmuz 2015

Al-Jazeera

Yaşanan ekonomik kriz sonucunda Yunan toplumu tehlikeli bir biçimde iki düşman kampa ayrıldı. Kimileri bu kutuplaşmayı 1920'lerdeki Kral-Venizelos mücadelesine ve 1945'teki iç savaşa benzetiyor. Bu kavgaların bedeli çok ağır olmuştu.

Yunanistan'da yaşanan ekonomik kriz halkı zor durumda bıraktı. En başta devlet harcamalarının kısılması ve işsizlik en büyük sorundu. Dış borç tavan yapıp ülkeye olan güven sarsılınca Yunanistan artık borç para bulamaz oldu. İflas kapıdaydı. AB ve IMF ile imzalanan yardım anlaşmalarıyla halk ek güçlüklerle karşılaştı: maaş ve emekli maaşlarında indirimler, devletin küçülmesi için bazı memurların işine son verilmesi, banka kredilerinin kısılması, sosyal devletin yara alması ve sosyal sigortanın aksamaması gibi. Sonuç olarak ekonomi hız kaybetti, geriledi ve ülke genel olarak yoksullaştı. Bu durum beş yıldır sürüyor. Ancak son yıl krizden çıkmanın işaretleri de görüldü. 2014'ün son çeyreğinde yüksek kalkınma oranı ve işsizlikte bir

gerileme gözlemlendi.

Sıradan vatandaş bunları görüyor ve bunları yaşıyor. Şikâyetlerini trajik örneklerle anlatıyor. Ama ülkede hemen hemen hiç konuşulmayan, bu açmazı doğuran nedenler. Kim, ne zaman, ne yaptı da bunlar yaşanıyor? Bu konu tartışılmıyor çünkü ülkenin yöneticisi ve halkıyla herkes bu alanda bir sorumluluk taşıyor. Ülkeyi son yıllarda yönetmiş iki büyük parti, sosyalist Pasok ve merkez/liberal sayılan Yeni Demokrasi, seçimleri kazanma yarışı içinde popülist politikalar uyguladı. Genel olarak kendi seçmenleri olan yüz binleri memuriyete aldı, tarımda çalışanlara fonlar aktardı, kontrolünde olan bankalar aracılığıyla her çeşit ucuz krediyi dağıttı. Bunları sağlamak için en kolay yolu seçti: her türlü kaynaktan borç almak.

Bu klientel ilişkisi 1980'lerde Pasok ile başladı. Sonraki yıllarda iktidara gelen partiler bu "ekonomi modelini" gittikçe hızlanan bir tempoyla uyguladı. O yıllarda AB'den milyarlık destek fonları da aktarıldı. Ucuz para sayesinde ülke tarihinde eşi görülmemiş bir refahı yaşadı. Bu yapay "kalkınma" sağlanırken parlamentodaki ana muhalefet ve öteki muhalif sol ve sağ partiler – örneğin Yunan Komünist Partisi, Eurokomünist çizgisinde başka küçük sol partiler ve sağcı Laos – bu gidişi eleştirmek bir yana, sağlanan olanakları az buluyor, daha fazlasını istiyordu; seçmenler de keza. 1980'lerin sonuna krizin işaretleri görülüyordu. Örneğin sosyal sigorta kurumunun batmakta olduğu biliniyordu, bu sorun konuşuluyordu ama hiç önlem de alınmıyordu.

Yani kriz ne birdenbire ne de kendiliğinden geldi. Bu gidişi zamanında eleştirmiş olan çok az sayıda siyasetçi var. Örneğin Stefanos Manos ve kurduğu iki liberal parti (1999 ve 2009'da) gidişin çıkmaz olduğunu sayılarla kanıtladı, önlemler önerdi. Ancak seçimlerde yüzde 1 oranında oy aldı. Önerdikleri "neoliberal", yani "halk karşıtı" sayıldı. Krizden sonra gelen kemer sıkıma kıyasla 1990'larda önerdikleri çok ılımlı bazı yapısal dönüşümlerdi. Manos'un ünlü bir sözü devlet harcamalarının durumunu çok güzel göstermişti: Demiryolları işletmesi öylesine masraflı ki, zaten sayıca az olan yolcuları taksi ile bedava götürmek devlete daha ucuza çıkacak!

Yunanistan halkı bu yakın geçmişi unuttu. Siyasilerin de kendi sorumluluklarını dile getirmek istememeleri anlaşılır. Kriz, Troyka'yla (yani AB, Avrupa Merkez Bankası ve IMF) ve imzalanan anlaşmayla (Memorandum'la) ilişkilendirildi. Gerçekten kriz ile Troyka eş zamanlıdır, ancak Troyka krizi yaratmadı, kriz Troykayı ülkeye getirdi.

Memorandum ile sağlanmak istenen iki ekseninde bir sıra önlemlerdi: a) Her yıl milyarlarca varan

bütçe açığını kapatmak için devleti küçültmek ve vergileri artırmak ve b) yatırımları ve kalkınmayı sağlamak için yapısal dönüşümler yapmak. Siyaset dünyası bu alanda da hayati yanlışlar yaptı. Beş yıl boyunca yapısal dönüşümleri savsakladı. Bu alanda pek bir şey yapılmadı. Örneğin devlet küçülmedi, özelleştirmeler olmadı, lonca gibi çalışan sendikalaşmış "kapalı" meslekler açılmadı, iş alanında bürokrasi engellenmedi, yalnız bazı yandaşlara maaş sağlayan kurumlar lağvedilmedi, kırk ve elli yaşında emekliye çıkmalara çare bulunamadı, vb.

Suçlu bulundu: Troyka

Oysa imzalanan Memorandum bunları gerektiriyordu. Son beş yıl temel önlem, vergileri arttırmak oldu. Bütün bu yapılanlar ve yapılmayanlar kalkınmayı geciktirdi ve işsizliği daha da artırdı. Tabii eksik ve yanlış uygulamaların nedeni bellidir: toplumun bazı kesimlerini rahatsız edecek önlemler oy kaybettirecekti.

Beş yılın sonunda toplumun büyük bir kesimi bu yakın geçmişe özel bir yorum getirdi: Troyka yanlış bir reçete önerdi, sorumluluk onlarındır. Acılarımızın, kalkınmanın olmamasının nedeni onlardır. Toplumun büyük bir kesimi ekonomik sıkıntılardan kurtulmayı Troyka'dan kurtulmada gördü. Siriza son seçimleri bu anlayış temelinde sağladı; sloganları, Memorandumu "yırtmak", Troyka'yı uzak tutmak ve az buçuk yapılan dönüşümleri tersine döndürmek.

Bu amaçla memuriyete almalara başlandı, zararlı çalışan fabrikalar yeniden açılması planlandı, özelleştirmeler durduruldu vb. Tabii mali sıkıntı devam ettiği için vaat edilen maaş artışları gibi uygulamaların "biraz gecikecekleri" söylendi.

Suç "yabancılara" atmak, Batı'yı ötekileştirmek, sıkıntıları faiz lobisine, tefeci bankerlere, halk düşmanı kapitalistlere yüklemek Siriza ile hız kazandı. Batı karşıtı söylem hakaretlere kadar vardı: barbar, cinayet odağı, Naziler gibi sıfatlar AB liderleri için kullanıldı. Bu tutum sola özgü değildir. Son referandum kararı parlamentoda Siriza'nın dışında aşırı milliyetçi ANEL ve ırkçı Altın Şafak partilerinin oyları ile alındı. Milliyetçilik yaygınlaştı.

Şu an Yunan toplumu iki büyük kampa ayrıldı. Aslında her ikisi de Troyka'yı günah keçisi olarak kullanıyor. Ancak birisi AB kıstaslarına karşı olmak ve gerekirse AB Para Birimi'nden (hatta AB'den) çıkmak istiyor. Öteki kamptakiler, ağır şartlar içerse de AB içinde kalmak için bir anlaşmaya varmak istiyor. Pazar günü yapılacak referandumda sözde Troyka'nın önerilerine

onay veya ret konusundadır. Ama aslında çıkacak karara göre Yunanistan AB'ye yakın veya uzak kalacak. AB yandaşlarına göre referandum, Euro veya Drahmi'yi seçmek anlamındadır. Ve AB dışına çıkılırsa ülke öngörülemez durumlar yaşayabilir.

Sıkça dile getirilen, Yunan toplumunun tehlikeli bir biçimde iki düşman kampa ayrıldığıdır. AB karşıtlarına göre AB yandaşları beşinci kol, Troykacı, dış güçlerin sözcüleri. Karşı taraf da AB ile kavgalı olanların gizli niyetleri olduğunu söylüyor: Bin bir zorlukla AB'ye dâhil olmuş Yunanistan'ı bahaneler uydurarak AB'den çıkarmak istiyorlar.

Kimileri bu kutuplaşmayı 1920'lerdeki Kral-Venizelos mücadelesine ve 1945 yılındaki iç savaşa benzetiyor. Bu kavgaların bedeli çok ağır olmuştu. Güvensizlik öyle boyutlara vardı ki, son günlerde bankalardan kırk milyara yakın Euro çekildi ve ya yurt dışına gönderildi ya da yorganın altına saklandı. AB ile anlaşma sağlanmayınca, nakit eksikliği yüzünden bankalar kapandı. Emekli maaşını almak için bankaların önünde saatlerce bekleyen yaşlıların manzarası şok etkisi yaptı. İflasın ilk işaretidir bu durum.

Çarşamba günü bir televizyon kanalında halter dünya şampiyonu Piros Dimu vardı. "Hayatımda ilk kez korkuyorum, kendim için değil, çocuklarım için çok korkuyorum" diyordu. Ve gözlerinden yaşlar aktı. Piros Arnavutluk'ta yaşadı ve Enver Hoca dönemini biliyor: "Aynen böyleydi" dedi. Birkaç saat sonra ekranda doksan üç yaşında yılların siyasetçisi Mitsotakis vardı. "Ben neler yaşamadım ki" dedi, "ama hayatımın son günlerinde bunları görmemeliydim." Onun da gözlerinde yaşlar vardı.

Yakın geleceğin hangi yönde olacağını öngörmek şu an hiç kolay değil.